

SUPPLEMENT

ARTÍSTICH-LITERARI

ERMETE ZACCONI

Sciutto, fot.

ERMETE ZACCONI ⁽¹⁾

Si cada civilitat té'l seu teatre en que's reflexa'l modo de pensar y de sentir característichs d'una època, cada teatre té'ls seus actors que li donan vida y contribuïxen directament a la evolució lenta, però ferma del art escènic. El teatre modern ha trobat el seu actor, y aquest actor es en Zacconi.

Indubtablement el moviment iniciat pel teatre dels països septentrionals, quina influència's deixa sentir cada dia ab més intensitat en el dels pobles llatins que per ésser essencialment imaginatius se mostren refractaris a tota innovació racional, es un moviment revolucionari ab ideals ben definits, que poden concretarse en una paraula: veritat. Veritat en el fons, es a dir, humanitat en els personatges y en sas passions y sentiments, condició qu'han buscat sempre'ls grans autors de totes las escoles; veritat en els procediments, condició qu'en el teatre s'ha considerat casi bé sempre molt secundaria.

Avuy no'n tenim prou ab la primera veritat: exigim també la segona. Y si en política y filosofia l'esperit individualista y analítich s'obre camí, en art la observació directa de la vida humana en casos concrets y detallats ens sedueix doblement. El teatre modern se torna individualista.

Y l'actor deu tornarshi també. Els grans

dramas genèrichs de la humanitat — la gelosia, l'ambició, l'avaricia, l'esperit de venjansa, la crudeltat, etc.,— ja no'ns interessan, o al menys ens interessan molt lleugerament. Volém els petits dramas dels homes, dramas determinats per una fatalitat més racional, la fatalitat del caràcter, de las passions, del medi, del temperament individual; volém veure homes de carn y ossos, homes que lluytan ab la vida y lluytan ab sí mateixos, redressantse y sucumbint lògicament segons siguin sas forses y'ls obstacles ab que topan.

Nostres gustos son més refinats, nostre paladar més exigent; y si en l'autor dramàtic exigim no ja sols una energia poderosa, sinó un temperament original y reflexiu, en l'actor reclamem, además de facultats extraordinaries, un talent d'assimilació y una flexibilitat de temperament que li permetin identificarse ab els tipos concrets que interpreta.

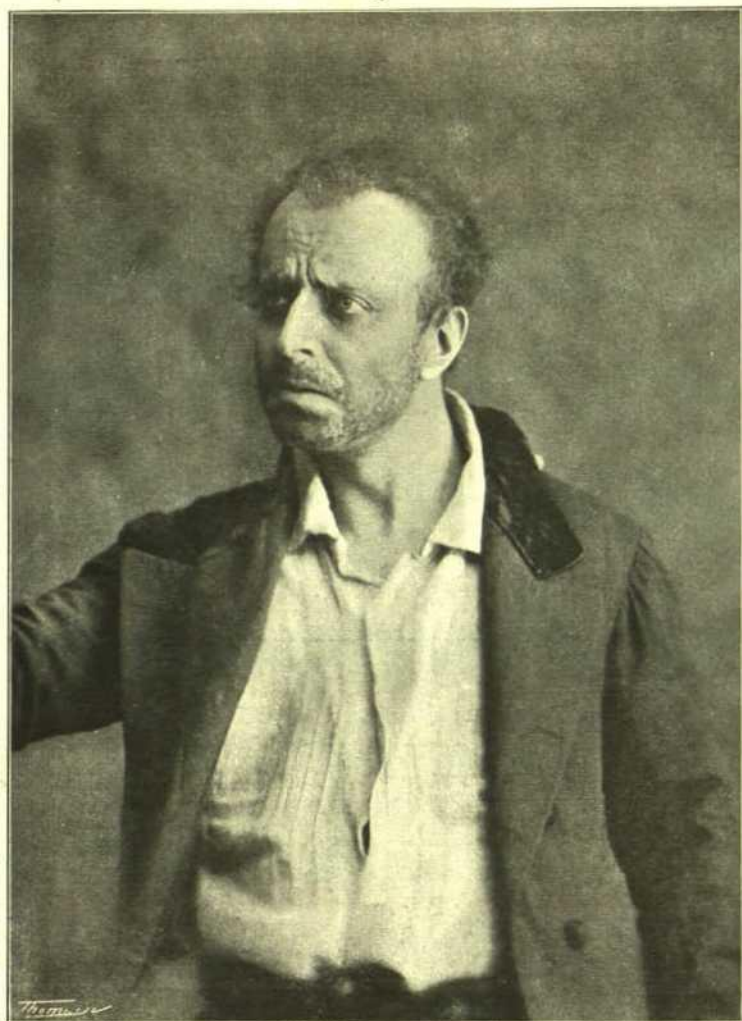
Las grans revolucions artístiques s'operan lentament, y, per sas peculiars condicions, en el teatre més lentament encara; y aixó es degut a que, pera'l triomf definitiu, tenen de juntarse diferents factors que no sempre's produïxen conjuntament. Deixant de banda al públich, qu'es l'enemich a qui s'ha de conquistar, els més essencials son l'autor y l'actor. En política, o en filosofia, ab un home n'hi há prou: en art dramàtic, no. Gràficament: un Garibaldi tot sol fa una revolució; un Ibsen tot sol no pot imposarse. Aixís hem vist anys y anys en nostres teatres rebutjadas las obras del gran autor noruech, fins qu'ha vingut una Duse o un Zacconi a revelárnosel. Surten aquests, y tot seguit se fa la llum. L'autor revolucionari y l'actor modern s'han trobat; la revolució s'imposa; l'art escènic dona un pas endavant.

Heusaquí la mellor qualitat d'en Zacconi: es un actor modern. Ell no está pas dotat de facultats maravellosas. Jo l'he vist en algunas situacions—el quint acte d'*Hamlet*, en determinats moments d'*Otelo*, y fins en *Tristi amori*—vacilar; y he notat l'esfors del actor a qui las forses traheixen. La seva veu no está pas dotada de sonoritats e inflexions fascinadoras, donchs jo l'he sentit esgargamellarse y treure de son pit sons estridents. Son físich no té pas aquella arrogancia, ni son rostre aquella mobilitat d'expressió qu'han sigut suficients pera la reputació de verdaderas mitjantias. En fi, pera no deixarme res en el capítul de cárrechs: tampoch

(1) No crech necessari fer aquí la biografia d'aquest actor, porque hauria de reproduhir la que vaig publicar quan en Zacconi va visitarnos per primera vegada, durant el mes de desembre de 1901. Si algún de nostres lectors té interés en coneixe la vida artística y altres datos curiosos referents al gran actor italiá, pot consultar el número 96 de JOVENTUT, corresponent al 12 de desembre de 1901.

Sciutto, fot

Scutto, fot.

li falta aquell petit vici o *tic*, com diuen els francesos, que, diferent en cada un d'ells, acompanya sempre a tot gran actor. El d'en Zacconi consisteix en un tremolor de la mà dreta que s'inicia a la més petita excitació, y no para may en las escenas dramáticas, sigui'l que sigui'l paper que representa y sigui quina sigui la situació en que's troba. Donchs bé: a pesar de tot aixó, en Zacconi es l'actor més complert qu'avuy trepitja las taulas; dels qu'he vist, s'entén. Y estich íntimament convensut de que si avuy ressucitaven en Rossi, en Salvini y tots aquells actorassos qu'entusiasmavan a nostres pares, y representessin en competència ab en Zacconi, quedarian vensuts. Jo no vull afirmar que aquest els superi en facultats. Ni ho sé, ni m'interessa. Lo que sostinch es que devant de la

interpretació sobria, serena y verdadera d'aquest, tots els foch-follets d'una declamació ampulosa y efectista, y tots els artificis d'una escola convencional que a aquells els era propia, ens apareixerían en tota la monstruositat característica d'un art y d'un sentiment estètic inferiors perque ja han fet son temps. Conservéu la seva aureola immortal com a manifestacions que foren d'una fórmula artística que's produí a son degut temps, però no tractéu de ressucitarlos, puig si ho logressiu, estigueune segurs, farien un molt trist paper. Es necessari que 'ns convencém de qu'en el món tot evoluciona, y de que hi há, per exemple, avuy més forsa emotiva en un sol gesto d'en Zacconi indicant la petita contrarietat d'un fet insignificant, que en tots els esclats e imprecacions d'un Vico preparantse a fer brollar un riu de sanch com a

just holocauste degut a sa honra *puntillosa*.

Y n'hi há més, perque aquests petits detalls d'interpretació contribuïxen a un tot armónich qu'es la fidel reproducció d'un tipo complex tal com l'ha imaginat l'autor. Aixís, per exemple, ¿qué'n treuréu de que'ns vingui un Rossi—dich en Rossi com podria dir qualsevol altre—que'ns representi tres o quatre escenas del *Hamlet*, las més dramáticas y de més esclat, ab gran potencia trágica, y, fent valer sas maravillosas facultats, ens emocioni y entusiasmi, si després, al reflexionar, hem de convenir en que aquelles escenas lo mateix podrian ésser del *Hamlet* que d'un dramón vulgar, y aquell tipo lo mateix podria ésser la sublim creació d'un Shakespeare que l'estrafalari titella d'un Casimir Delavigne? Aquí teniu en Novelli: vos entusias-

marà més fent el *Lluis XI*, que fent l'*Otelo*. ¿Per què? Perquè'l tipo va millor a sas facultats. Y aixís ens trobem ab que aquests actors declarats genials han fet sempre gran tort al art dramàtic, puig sols per excepció o per casualitat las obras verament grans els seduïxen y'ls hi van bé. Generalment lo fals, lo convencional, lo efectista'ls atrau ab la forsa irresistible ab que atrau, per exemple, a una Patti *La Traviata*, perque hi há *arias* y *rondós* ahont hi pot fer *gorgoritos* y equilibris de vocalisació. Pera ells un drama no es un drama ni un tipo es un tipo, sinó qu'es un pretext pera lluhir-se en determinadas escenas d'efecte segur.

Jo'ls voldria veure a n'en Kossi, a n'en Salvini, a n'en Novelli, etc., representant *Las ánimas solitarias* d'en Hauptmann, o *El nou ídol* d'en Currel. En primer lloch refusarian el representar-las, perque aixís com la Patti no voldrà cantar el paper d'Isolda *perque no hi há gorgoritos*, ells vos dirán qu'en aytals obras no hi há situacions dignas d'un verdader *galán*. Però jo'ls hi voldria veure pera establir comparacions, y alashoras potser els qu'avuy tant cridan y'ns parlan tant de facultats extraordinarias y veus corpenedoras, haurian de confessar que, artísticament, hi há quelcóm més serio y més gran que aqueixas *dàdivas* de la naturalesa. Donchs aquest quelcóm es lo que té en Zacconi y'l fa elevar-se molts colzes per demunt d'aqueixas que semblavan indiscutibles celebritats.

Aquest quelcóm consisteix en ésser artista de cor. Lo qual, pera un actor, vol dir: comprendre y apassionar-se ab las grans obras dramáticas y sols ab aquestas. Comparéu el repertori d'en

Zacconi ab el de qualsevol altre actor antich o modern, y tot seguit notaréu la diferencia que hi há entre'l temperament d'un veritable artista y'l d'un comediant que fa servir l'art d'escambell pera lluhir sas facultats.

En Zacconi—deixém en pau als morts y a sos hereus—es un d'aquells, un dels bons. Sa primera qualitat consisteix en ésser artista de cor y saber comprendre l'art veritable y gran. Y aixó's descubreix no ja sols en son repertori, que demostra'l seu gust exquisit, sinó en la interpretació que dona a totes y a cada una de las obras. Regla infalible: com més gran, com més humana, com més bella es un'obra, més perfectament la interpreta aquest actor; y com més fals o extravagant sigui un drama, un tipo, o senzillament una situació escénica, més

Sciutto, fot.

Sclutto, fot.

el veurém vacilar, més notarém sos defectes.

Jo crech que pera deixar ben demostrada aquesta qualitat d'en Zacconi, que com he dit es la síntesis de son temperament artístich, n'hi há prou fent una senzilla revista dels diferents personatjes que interpreta.

En *Animas solitarias*, *Otelo*, *El nou ídol*, *Hamlet*, *Pietro Caruso*, *Els espectres* y alguna altra, en Zacconi està perfecte. Se tracta de verdaderas obras d'art, se tracta de tipos verament humans qu'homes de geni han sabut pintar bellament, se tracta de grans creacions artísticas, y en Zacconi's troba naturalment en son element. Ell estudia l'obra, ell comprén al autor, ell s'identifica ab el personatge, y sens esforços se presenta al públich dihentli: «Aquí la tenfu la obra del geni. Aquest Hamlet, aquest Oswald, aquest Pietro Caruso, no son jo, sinó que son els dels autors. Jo'ls he estudiat, jo'ls he comprés, jo'ls he sentit y he posat tot mon estudi, tot mon talent y tot mon cor al servey d'aquests tipos, donántlosi'l relleu y la plasticitat que m'ha sigut possible.» Y es clar que, posanthi ell tantas cosas, el resultat ha d'ésser admirable.

Aquest respecte d'en Zacconi per l'autor explica per qué es tan detallista. Com ja he dit, ell no busca may la escena d'efecte, la situació o situacions culminants; ell dona més importancia a l'obra en son conjunt que a las escenas, y

al tipo en general, que a determinadas manifestacions de son caràcter. Aixó fa que, un cop ell ha comprés un'obra y un tipo, tracti d'arrodorirlos y desde'l primer instant ens presenti aquell tipo sincerament, com si volgués prepararnos, com si tractés de justificar lo qu'en el transcurs de l'obra tindrà de dir y fer. De lo qual ne resulta aquella gradació armónica ab que'l públich segueix l'obra, aquell interés que s'apodera del espectador y que creix sempre, y aquella sublim naturalitat ab que veyém esclatar las grans situacions trágicas ab tanta sinceritat y convicció preparadas. Per'xó en Zacconi, que no busca may l'efecte, que a lo mellor diu ab sobrietat — en ocasions exagerada — grans frases y conceptes profonds, ens deixa una impressió més fonda y més durable. Perque la emoció qu'ell ens comunica no es la emoció d'un fet o d'una frase: es la emoció d'un caràcter que fa un acte o diu un concepte. No es la mort de Desdémona que contemplém, entre crits y gestos esgarriñosos, lo que'ns presenta en Zacconi en l'últim acte d'*Otelo*, sinó l'*Otelo* gelós, actuant fatalment segons son caràcter; no es l'*Hamlet* recitant un monòlech o aterroritzant a sa mare que'ns commóu en dugas escenas de l'obra, sinó l'*Hamlet* sencer de Shakespeare, esclau de sa individualitat, que contemplém lluytant eternament ab si mateix y determinantse a obrar impulsat per tals dubtes.

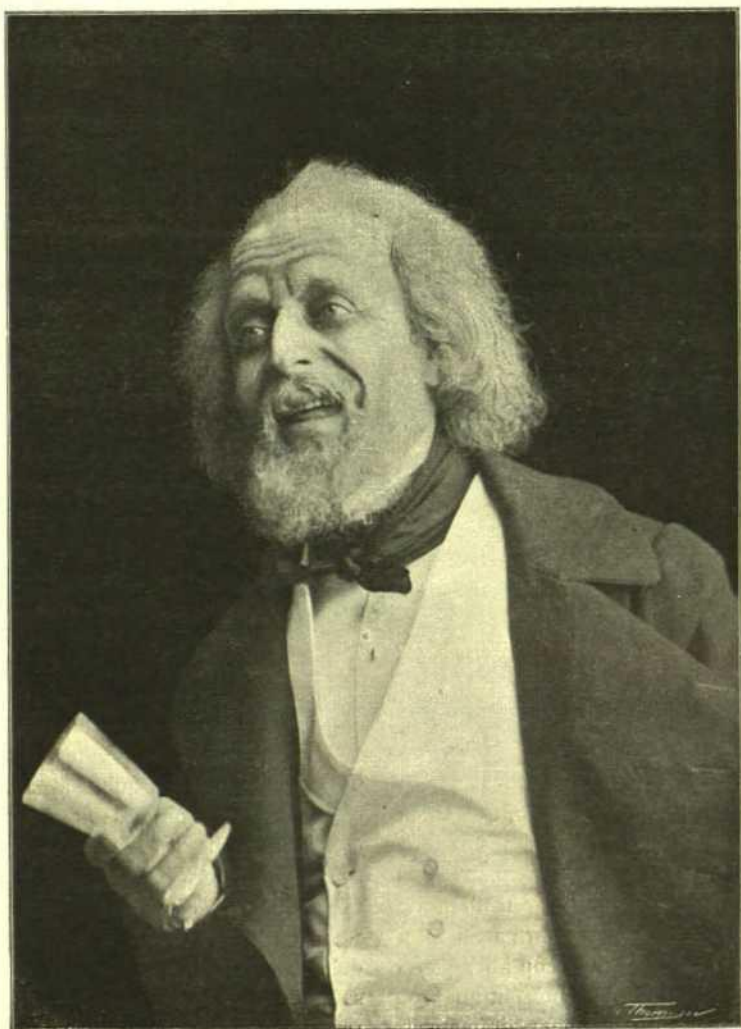

Sclutto, fot.

Y aquest afany de detallar es lo que algú li critica, no comprenent que precisament perque detalla durant tota l'obra es perque'ns conomou més en las situacions culminants; perque precisament tot aquell luxe de detalls ens portan a nosaltres, senzills espectadors, a identificarnos insensiblement ab el personatge y l'acció dramá-

tica de tal manera, que creyém trobarnos devant mateix de la realitat y no de la ficció escénica; y aixís nostra emoció es més intensa y completa perque es més sincera.

En cambi, observém a en Zacconi fent obras humanament falsas y artísticament convencionales, y veurém tot seguit que'l seu treball ens

Sciutto, fot.

deixa, si no frets, molt tranquils: *La morte civile*, *I disonesti*, *Kean*, *Lorenzaccio*, etc. En totas aquestas obras no's limita pas en Zacconi a fer determinadas escenas y a dir las ab calor: també tracta de donarnos el tipo, y endeviném els seus esforços pera ferlo viure sobre las taulas; però tot seguit descubrim la composició. Lo que l'autor no ha sentit, lo que sols es fruyt d'una divagació, d'una imaginació més o menys

malaltissa, 's traduheix en l'actor per vacilacions y pobresa de recursos. Y aixís, si en determinadas escenas d'aquestas obras logra entusiasmar nos, difícilment ens convens; lo qual se deu a lo que deya avans, aixó es: a que apreciém el treball del actor, la seva inspiració momentania, l'esclat de las sevas facultats, però tot aixó també ho apreciém en molts altres actors. Un exemple: en Zacconi va representar

(Dibuix d'en R. Casas)

Tristi amori, drama d'en Praga estrenat per en Paladini a Barcelona. Donchs bé: jo, que crech que d'en Paladini a n'en Zacconi hi há una diferencia ben gran—la diferencia que separa a un actor genial d'un bon actor—vaig trobar que aquell estava mellor en aquesta obra artificiosa.

En fi, jo voldria acabar d'un cop ab aquesta preocupació de qu'en Zacconi no sent ab prou forsa las situacions intensament dramáticas. Jo no citaré las escenas culminants d'*Otelo*, perqu'en ellas tothom ha concedit que res més pot exigirseli; y, pera no surtirme d'aquellas situacions dramáticas que per son efectisme's prestan més a lluhirse, ¿no l'hem vist en *Loren-*

saccio quan va a matar al duch, en la escena de la disputa de *Kean*, en todas las escenas de *Il pane altrui* y d'altras obras que podría citar, dominar al públich ab l'esclat de la seva inspiració y ferse aplaudir estrepitosament? En aytals escenas, notemho bé, sols la inspiració, la espontaneitat y'l calor de un'ánima ardenta pot fer vibrar al públich, y molt més al públich d'avuy que, salvant excepcions, escolta distretament aquells dramas que ja no l'interessan; y a pesar d'aixó, entusiasma.

Lo que hi há — no'm cansaré de repetirho — es que las obras del repertori modern, que son precisament las qu'en Zacconi fa ab més convicció, son refractarias a aquell género d'interpretació enlluernador que els esperits rutinaris voldrian, qu'en ellas els dramas son més íntims

y l'actor honrat, seguint al autor, comprén que'ls grans conflictes anímichs no deixan d'ésser punyents per exteriorisarse poch.

Aquesta sobrietat exaspera als tradicionals admiradors de la vella forma declamatoria efectista. Jo trobo en ella la primera qualitat del gran actor italiá, no sols perque demostra sa modestia y sa abnegació — quán fácil li seria, si volgués, ferse perdonar y aplaudir per aqueixos reaccionaris!—sinó perque ella es la mellor proba de sa honradesa artística y de la serenitat y convicció ab que cultiva un art que, poch a poch, va degenerant en ofici.

EMILI TINTORER.

Totas las fotografías que reproduhim en el present número son degudas al conegut fotógraf de Génova Sr. Sciutto, qui per desinteressat amor al art y ab una cortesia qu'apreciém en lo que val, ens ha concedit la corresponent autorisació, per lo que fem constar nostre coral agraïment.

De la mateixa manera agraïm als Srs. Utrillo (Miquel) y Casas las facilitats que'ns han donat pera reproduhir el retrat d'en Zacconi degut al ultim de dits senyors.